

- **שם המחקר:** מחקר משווה: איזון בית-עבודה בקרב הורים לילדים עם מוגבלות (הפרעות נוירו- התפתחותיות) למול הורים לילדים ללא מוגבלות בגילאי 0-12
- **שנה:** 2024
- **סוג מחקר:** מחקר
- **מס' קטלוגי:** 890-663-2021
- **שמות החוקרים:** ד"ר לימור גדות וד"ר מעין פיין.
- **רשות המחקר:** בית הספר לעבודה סוציאלית, המכללה האקדמית ספיר

תקציר מנהלים

מחקר זה נערך בסיוע מענק מקרן שלם.

רקע

על פי מכון ברוקדייל, הנשען על נתוני משרדי הממשלה השונים, חיים בישראל כ-338,300 אלף ילדים עם מוגבלות בגילאי 0-17, או כ-20% מהילדים בגילאים אלה (ברלב, 2023). משמעות הדבר שהורים עובדים רבים מאד במדינת ישראל מוגדרים כהורים לילדים עם מוגבלות. הורים אלו חווים התמודדות הן עם דרישות הבית וגידול הילד עם המוגבלות והן עם דרישות בעולם העבודה. הורים לילדים עם מוגבלות זכאים לתוספת ימי מחלה וימי היעדרות לצורך הטיפול הילד עם מוגבלות. התאמות אלו מנסות לתת מענה להורים על מנת שיוכלו להיענות הן לדרישות הבית והטיפול בילד והן לדרישות העבודה.

המושג איזון בית-עבודה מייצג את היכולת לאזן בין דרישות הספירה המשפחתית לבין דרישות ספירת העבודה. יחד עם זאת, איזון זה עלול להיות מופר כאשר מדובר בהורים עובדים לילדים עם מוגבלות. כאשר נולד ילד עם מוגבלות, הדרישות המשפחתיות עולות ומעבר לדרישה של הורות קיים גם מרכיב טיפולי ולעיתים אף סיעודי אשר דורש מההורים עוצמות רגשיות ותפקודיות רבות יותר (Luitwieler et al., 2021). הטיפול בילד והדרישות בבית עלולים להגביר את הדחק ההורי ואף לפגוע באיזון בין הבית לעבודה. מחקרים הראו כי גם תחושת מרכזיות העבודה בחיים עלולה להשתנות בעקבות הולדת ילד עם מוגבלות (מרדכוביץ, 2013). בנוסף, מחקרים שונים אף דיווחו כי תחושת משמעות בחיים משתנה עם הולדת ילד עם מוגבלות. כך למשל, נמצא כי בקרב הורים לילדים עם מוגבלות תחושת המשמעות בחיים הייתה גבוהה יותר בהקשר לספירה הביתית אך נמוכה יותר בהקשר לספירת העבודה (Bermudez, 2023).

לאור כל זאת, המחקר הנוכחי בוחן את ההבדלים במשתנים סוציו-דמוגרפיים, משתני תעסוקה, מרכזיות העבודה בחיים, משמעות בחיים, דחק הורי ואיזון בית-עבודה בין הורים עובדים לילדים בני 0-12 עם מוגבלות נוירו-התפתחותית לבין הורים עובדים לילדים ללא מוגבלות באותם גילאים. בנוסף, בוחן המחקר אילו מהמשתנים מנבאים איזון בית-עבודה.

מטרות המחקר

1. הבנת הקשרים בין משתנים סוציו-דמוגרפיים, משתנים תעסוקתיים, מרכזיות העבודה בחיים, משמעות בחיים, דחק הורי ואיזון בית-עבודה.
2. הבנת הקשרים המתווכים בין משמעות בחיים, דחק הורי, מרכזיות העבודה בחיים ומשתנים סוציו-דמוגרפיים לבין איזון בית-עבודה.

3. הבנת ההבדלים בין הורים לילדים עם מוגבלות נירו-התפתחותית לבין הורים לילדים ללא מוגבלות בכל משתני המחקר.

4. בחינת משתנים המנבאים איזון בית-עבודה.

שיטת המחקר

המדגם כלל 352 נחקרים. קבוצת המחקר כללה 160 הורים לילדים עם מוגבלות נירו-התפתחותית, מתוכם 31 אבות ו-129 אימהות. בקבוצת השוואה היו 192 הורים לילדים ללא מוגבלות, מתוכם 52 אבות ו-140 אימהות. שיטת הדגימה היתה לא הסתברותית: דגימת נוחות וכדור שלג. הליך המחקר: המחקר הוא מחקר חתך. הוא נערך מאוקטובר 2022 עד אוקטובר 2023. לאחר שהתקבל אישור ועדת האתיקה של מכללת ספיר (1982021) ואישור משרד הרווחה ומשרד החינוך (13338), פנינו להורים לילדים עם וללא מוגבלות נירו-התפתחותית באמצעות פייסבוק וואטסאפ.

ממצאים עיקריים

ממצאי המחקר מצביעים על הבדלים בין הורים לילדים עם מוגבלות נירו-התפתחותית לבין הורים לילדים ללא מוגבלות. הורים לילדים עם מוגבלות נירו-התפתחותית עובדים פחות ובעלי השכלה נמוכה יותר בהשוואה להורים לילדים ללא מוגבלות. כמו כן נמצא דחק ההורי גבוה יותר בקרב הורים לילדים עם מוגבלות נירו-התפתחותית בהשוואה להורים לילדים ללא מוגבלות. הורים לילדים עם מוגבלות נירו-התפתחותית גם דיווחו על חוסר איזון בית-עבודה לעומת הורים לילדים ללא מוגבלות.

מודל הניבוי של איזון בית-עבודה תרם 24.7% מהשונות המוסברת, כאשר את התרומה המרבית למודל תרמו המשתנים הבאים: מרכזיות העבודה, משמעות בחיים ודחק הורי. דחק הורי נמצא באינטראקציה מובהקת עם איזון בית-עבודה בשתי הקבוצות. עם זאת, בקרב הורים לילדים עם מוגבלות נירו-התפתחותית אינטראקציה זו הייתה חזקה יותר, כך שככל שהדחק ההורי רב יותר כך גובר חוסר האיזון בית-עבודה.

עבודה ומשפחה הם היבטים משמעותיים בחיי היומיום של האדם, המקיימים אינטראקציה בו-זמנית. המעברים בין ספירת העבודה לספירת המשפחה עלולים לגרום לתוצאות שליליות וחיוביות כאחת. מבחינת הבדלים בתעסוקה, הורים עובדים לילדים עם מוגבלות נירו-התפתחותית מהווים אוכלוסייה פגיעה עולם העבודה. צמצום המשרה מהווה אחת מההשלכות הבולטות של הצורך לטפל בילד, דבר הפוגע גם בשכר (Brown & Clark, 2018; McCall & Starr, 2017). יתרה מכך, במחקרים שונים נמצא שבמקרים של מוגבלות קשה המחייבת טיפול אינטנסיבי ותובעני, הורים מתקשים לצאת לעבודה, ולעתים מפסיקים לעבוד (Cidav et al., 2012; Stefanidis et al., 2023).

ממצאים אלו מתכתבים עם הדחק ההורי הגבוהה של הורים לילדים עם מוגבלות נירו-התפתחותית בהשוואה להורים לילדים ללא מוגבלות. ממצא זה אינו חדש אלא דומה למחקרים קודמים אשר מעידים על דחק הורי רב יותר, בעיקר סביב השנים הראשונות לטיפול בילד (Prata et al., 2019; Staunton et al., 2023). ממצא מעניין שעלה במחקרנו הוא כי הורים לילדים עם מוגבלות נירו-התפתחותית דיווחו על חוסר באיזון בית-עבודה בהשוואה להורים לילדים ללא מוגבלות. כמו כן כאשר בדקנו את האינטראקציות גילינו שדחק הורי נמצא באינטראקציה מובהקת עם איזון בית-עבודה. משמעות הדבר היא שככל שיש יותר דחק הורי כך יש פחות איזון בין הבית לעבודה. ממצא זה מתכתב עם מחקר שמצא כי ככל שהנטל ההורי גבוה יותר בקרב מטפלים עיקריים של ילדים עם מוגבלות יש פחות איזון בין הבית לעבודה (Stevens et al., 2024).

סיכום, מסקנות והמלצות

מן המחקר עולה כי אוכלוסיית ההורים העובדים לילדים עם מוגבלות נירו-התפתחותיות היא אוכלוסייה פגיעה בעולם העבודה ונמצאת בפער תעסוקתי מהורים עובדים לילדים ללא מוגבלות. כיום יש חקיקה המסייעת להורים לילדים עם מוגבלות בשוק העבודה, כגון תוספת ימי מחלה והיעדרות ותוספת לשעות היעדרות. יחד עם זאת, כנראה שכל אלו לא נותנים עדין מענה ראוי, ועל כן יש צורך בחקיקה אשר תאפשר התאמות נוספות לאוכלוסייה זו.

- [לפריט המלא](#)
- [למאגר המחקרים של קרן שלם](#)
- [למאגר כלי המחקר של קרן שלם](#)